

Політична, просвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщині: річно 6 кор., піврічно 3 кор., четвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінциї 12 сот.
За границею „Свобода" коштує на цілий рік: В Німеччині 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 доляри.
Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА", Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 20. ЛЬВІВ, субота, дня 13 мая 1916. Рік XX.

Потреба земельних реформ.

Велика світова війна, яка шаліє у нас вже близько два роки, знищила не тільки людське майно, але в неменшій мірі сам людський матеріял. Тисячі і тисячі людий погибло в битвах, а тисячі і тисячі вернуть як каліки-інваліди до родинних осель.

Перед державою і перед суспільностю взагалі є тепер великий обовязок відбудовати не тільки спалені і знищені людські оселї не тільки дати рільникам, промисловцям, ремісникам і купцям спроможність і средства до дальшого веденя їх підприємств, знищених в цілости або в части війною або ворожим наїздом, держава і суспільність мають не менший обовязок супроти тих борців, котрі свою кров проливали в обороні рідної землї і вернули до неї як люди неспосібні або мало спосібні до працї.

Найбільші втрати так в майнї як і в людях поніс український нарід в Галичинї і Буковинї, бо якраз тут шаліє найдовше воєнна буря і якраз лишень ті землї були областю ворожого наїзду. Наш нарід не тільки стратив у війнї велику частину свого майна, але також стратив найбільше своїх синів, що свої голови поклали на полях боїв. Дотеперішний загальний рахунок державного уряду опіки над воєнними інвалїдами виказує, що половина всіх воєнних інвалїдів австрійської армії припадає на саму Галичину, з чого безперечно на українське населенє припаде більше як на польське, яке значно менше потерпіло з приводу воєнних подій.

По заключеню мира вернуть до наших сіл тисячі і тисячі калїк, вернуть до знищених осель, до знищеного а в додатку задовженого грунту, не маючи дальших средств до веденя господарств, бо найчастійше пропали і худоба і мертвий господарський інвентар. І колиби держава і наша суспільність не прийшла тим жертвам світової заверухи з видатною помочию, то положенє їх по війнї було би справдї дуже страшне. Але держава в своїм власнім інтересі, в інтересі своєї податкової сили і в інтересі військовім, щоби на будуче мати нових рекрутів, мусить подбати і певно подбає про забезпеченє долї воєнних інвалїдів, серед котрих українські інвалїди будуть творити велике число.

З окрема у нас в східній Галичинї мусить держава вже заздалегідь поробити великі реформи (зміни). Розходить ся о найболючійшу для нашого народу, як народу хлїборобського, справу, а іменно о управильненє земельного питаня.

У нас в східній Галичинї розділ землї між дідичів і селян-хлїборобів був дуже некорисний для селян. Майже половина управної землї, рілї і лук і майже всї без виїмку лїси належать до горстки дідичів. Загал нашого селянства ще перед війною мав дуже скупо землї, звичайно один господар менше, як потрібно до виживленя його родини. З сеї причини не могло у нас бути мови, про новочасне поступове господарство, бо на маленьких клаптиках землї, які мали наші селяни, не можна було вести такої господарки, яку ведуть чеські або нїмецькі селяни, що мають значно більше землї. — Не диво, що наші селяни ратуючи себе перед голодом, сотками і тисячками, кидали свою рідну землю і ішли як поселенцї або робітники до Прус, Америки, Канади і Бразилії. На сїй еміграції тратила і австрійська держава, бо тратила податкову силу і рекрута, тратила і наша українська суспільність, бо в наслїдок еміграції число нашого населеня в деяких повітах значно упало, або не зростало в такій мірі, як зростало польське населенє.

Щоби зарадити сему страшному лихови і перевести справедливий поділ землї, наша українська національно-демократична партія від давна домагала ся викупна панських грунтів державою і відданя сеї землї селянам-хлїборобам на власність за довголїтною сплатою. Війна виказала, що якраз селянський стан є підпорою не тільки оружної, але і податкової і господарської сили держави. Величезна більшість армії — се сини селян хлїборобів, средства поживи, а головно худоба, мясо і набіл, се витвори працї рук селян-хлїборобів. Дідичі удержували дуже мало худоби, без порівнаня менше, як удержують селяни на тім самім просторі землї. Селяни управляли ярину і взагалї ростини, що вимагають більшого вкладу працї, бо дідичі на своїх безмежних просторах сїяли хиба збіже і садили бульбу, яку переробляли в своїх горальнях на горівку. Одним словом, війна виказала, що в інтересї держави і її будучности лежить се, щоби вся по можности управна земля перейшла в руки дрібних селян-хлїборобів, бо ті витворять на тій земли більше средств поживи і вигодують більше худоби, як се можуть зробити дідичі, а в додатку будуть держати ся рідної землї, будуть платити податки, давати рекрута і взагалї творити основу держави.

З сеї причини люди прихильні для хлїборобського стану вже від довшого часу продумують над тим, якби по війнї скріпити селянський стан, та в який спосіб можна би перевести земельну реформу в користь дрібних і середних селян-хлїборобів. Виринають ріжні предложеня, як приміром, щоби всї державні і церковні добра віддати в вічну аренду дрібним і середним хлїборобам і щоби на сих добрах поселити передовсїм воєнних інвалїдів. Се предложенє як не менше і дальше ідучі предложеня, щоби примусово викупити більшу частину панської землї в хосен хлїборобів-інвалїдів і взагалї дрібних селян-хлїборобів, знаходить щораз більше прихильників.

Не забула про наших селян хлїборобів і Загальна Українська Рада і в сїй справі предложила правительству пропамятне письмо, в котрім подає способи, як належить прийти з помочию воєнним інвалїдам української народности та допомогти їм до набутя на власність варстатів працї, себто землї.

З огляду на дуже велику вагу сеї справи ми в слїдуючім числї обговоримо подрібно се пропамятне письмо в окремій статї. Ту зазначимо тільки, що наша суспільність, а передовсїм наші господарські організації, як філії і кружки „Сільського Господаря", кредитові і инші стоваришеня та спілки, повинні вже заздалегідь сею справою заінтересувати ся і заняти ся та домагати ся від правительства, поки ще час, переведеня земельної реформи, щоби як найбільшу скількість більшої земельної власности дістав наш хлїборобський стан.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА НАРОДНИЙ ФОНД!

Датки належить відсилати під адресою: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, на вкладкову книжочку ч. 5000 з дописною „Народний Фонд".

Намісник ґенерал Діллєр у Львові.

Новоіменований намісник ґенерал майор Діллєр приїхав дня 4. мая до Львова і дня 5. мая принимав депутації в намісниківській палатї.

З Українців явили ся депутації: політична, просвітно-наукова, економічна, Ставропіґії і української академічної молодіжи.

Найперше принято політичну депутацію від Народного Комітету, в склад котрої входили: редактор „Свободи" адвокат д-р Степан Баран, посол д-р Сидір Голубович, о. Олександер Стефанович і посол д-р Володимир Бачинський. Провідник депутації д-р Голубович привитав намісника отсею промовою:

„Ваша Ексцеленціє! Як представники Народного Комітету витаємо перший раз Вашу Ексцеленцію на нашій земли, в колишнїй столици українських князїв. Витаємо Вас щиро і без упереджень в імени тої части краю яка найбільше потерпіла з приводу війни, — в імени того народу, що охотно, неподільно і недвозначно віддав майно і житє своїх найкрасших синів в обороні нашого монарха і австрійської держави.

„Перші слова, які впали з уст Вашої Ексцеленції до підчинених урядників, відбили ся корисним відгомоном серед українського народу, який хоче в особі цїсарсько-королївського намісника бачити не лиш най-

вищого представника державної волі в краю, але бажає віднайти в нім того, що загоїть задані нам рани, направить заподіяні нам кривди, зрозуміє наші національно політичні домаганя та допоможе нам в інтересі династії і держави до їх остаточного здійснення. Вповні поділяємо погляд Вашої Ексцеленції, що відбудова краю і гоєнє ран, нанесених населеню, може доконати ся лише при рівнобіжнім співділаню державних чинників і місцевого населення, і тому надіємо ся, що відбудова східної, української, найбільше знищеної части краю піде не тільки скорим кроком, але що до сеї відбудови буде покликаний український нарід в такий спосіб і в такім числі, щоби він міг з повним супокоєм і довірєм віднести ся до сеї найважнійшої нині державної акції в Галичині.

Сама одначе відбудова знищених осель і урухомлене господарств не загоїть ані тих всіх ран, що їх війна нанесла українському населеню в Галичині, ані не сповнить тих наших надій, які нас в сім тяжкім часі піддержують.

„Наших ран не будемо перед Вашою Ексцеленцію в сій хвилі розкривати, се одно лиш уважаємо своїм обовязком заявити, що навіть нині — коли на нашій земли веде ся ще кровава, страшна війна, коли сини сеї землі остали без даху над головою, без окритя на тілі і без кусника хліба для своїх дітий, — галицька адміністрація лишила ся тим, чим була перед війною.

„Розуміємо добре, що сповненє наших національно-політичних домагань, допущенє нашого народу до державної безпосередности і наданє йому на його земли національної самоуправи, може наступити аж в пізнійшім, повоєннім часі але покликаня українських урядників до адміністрації і до всіх державних урядів, повної рівноправности нашої мови, пошани наших національних прав, покараня тих, що з правила і на кождім кроці топчуть наші національні права, заспокоєня наших культурних потреб, а головно як найскоршого основаня українського університету у Львові — маємо і нині повне право домагати ся. О таку охорону і о таке гоєнє ран, о таку направу кривд і о таке здобуванє довіря українського народу — просимо Вашу Ексцеленцію.

„Вірно все стояв і вірно стоїть нині в світовій заверусі український нарід при троні Габсбургів, щиро хоче дальше ділити долю австрійської держави, готов, хоча знесилений до дальших жертв, бо надіється і вірить, що як раз в Австрії настане здійсненє його національно-політичних домагань і приступить до дійсного гоєня ран нашого народу, витаємо сердечно Вашу Ексцеленцію і просимо приняти наше запевненє, що ми готові спільно з Вашою Ексцеленцією працювати над загоєнєм ран українського народу, над скріпленєм австрійської держави і над збільшенєм слави Габсбурської династії“.

У відповіди на се привитанє Народного Комітету заявив намісник барон Діллер, що першою його задачею є відбудова краю. Сам знає, що найбільше потерпіла східна Галичина і український нарід, і тому правительство прийде з помочию східній Галичині, а він, намісник, особисто припильнує, щоби підчинені урядники точно виконували його прикази і приходили населеню з повною помочию. До наших домагань відносить ся без упереджень і зробить все, що в часі війни можна буде зробити. Повна безсторонність і пошанованє закона буде провідною думкою в його роботі і сего буде вимагати від підчинених урядників. В кінци просив, щоби подавати йому до відома устно або письменно факти надужить, а він їх усуне.

Намісник відповідав по німецьки, звиняючи ся, що не володіє краєвими мовами, але їх розуміє знаючи добре чеську мову.

З черги приняв намісник депутацію Ставропігійського Інститута під проводом сеньора Шеховича, депутацію українських культурних товариств (Просвіти, Українського Педагогічного Товариства і Наук. Товариства ім Шевченка) під проводом професора д ра Студинського, депутацію центральних економічних товариств і організацій (Краєвий Союз Кредитовий, Краєвий Союз Ревізійний, Дністер, Земельний Банк Гіпотечний, Народна Торговля, Сільський Господар, Краєвий Союз господарсько-торговельних спілок) під проводом директора Нагірного.

Наконець явила ся у намісника Діллєра депутація української академічної молодіжи під проводом голови Академічної Громади Велигорського і п-ни О. Величківної, вручаючи йому пропамятне письмо в справі основаня українського університету у Львові і просячи його, щоби він зі свого боку сю справу підпер у властивих чинників.

Четверта позичка воєнна.

Четвертий раз звертаєть ся держава до суспільности накликуючи до підписуваня воєнної позички.

У війні, накиненій нашій монархії, всі горожани мусять сповнити обовязок перед вітчиною і допомогти до побідного закінченя війни. І коли одні як жовніри з оружем в руці відпирають побідоносно напади ворогів, то ті, що лишили ся дома, мусять державі достарчити потрібних средств і так причинити ся до сотвореня лучшої будучности, і то тим більше, що воєнна позичка є заразом певним дуже корисним уміщенєм капіталу.

Воєнну позичку підписувати можуть і повинні підписувати не тільки богачі, як капіталісти і т. п., але також инші, котрі не розпоряджають так великими фондами. Головно в цїли допущеня до підписуваня (субскрипції) також осіб, котрі не мають можности набути цілого уділу воєнної позички — зізволило міністерство справ внутрішних рескриптом з дня 15. цвітня 1916 ч. 17.229 на основане стовиришень для підписуваня позички, а президія ц. к. намістництва рескр. з 21. цвітня 1916 ч. 12 080|Z.A.O. уповажнила ц. к. комісаря правительственного для міста Львова, до уділювания позволеня на заснованє таких стовваришень, на основі ціс. патенту з дня 21. марта падолиста 1852. В. зак. держ. ч. 253.

Цїлию сих стовваришень є допомогти своїм членам взяти участь в четвертій австр. позичці воєнній з малими квотами, через спільне підписуванє посередничити в набуваню для своїх членів записів довжних четвертої позички воєнної, підняти ся набуваню для членів части позички воєнної, або книжочок рентових почтової Каси ощадности і попирати позичку відповідною агітацією в патріотичнім дусі.

Сі стовваришеня по мисли розпорядку ц. к. міністерства скарбу вільні від податку заробкового на основі § 4. зак. про податки особисті.

Увільненє від стемплевих належитостий і безпосередних передвиджане є доперва що виданім розпорядку цісарськім з 15 цвітня 1916. В. зак. держ. ч. 101.

З огляду на те належить приняти, що згадані стовваришеня знайдуть широке приміненє при підписуваню позички і уможливлять широким кругам незасібного населення краю, котре не розпоряджує більшими фондами, сповненє патріотичного обовязку зглядом держави, а заразом допомогти тим особам до користаня з добродійства четвертої позички воєнної, котра би без помочи стовваришеня була для них недоступною.

З огляду на короткий реченець підписуваня належить сейчас приступити до заснованя таких товариств, бо приниманє нових членів до заснованого товариства є допустиме лише до дня, в котрім підписуванє зістає замкнене, себто до дня 15. мая 1916.

Всяких пояснень в справі заснованя і виданя таких товариств, уділяє управа міста Львова.

Там можна дістати взір статуту стовваришень для підписуваня четвертої позички воєнної, як також взори друків потрібних до заснованя і веденя тих товариств.

Світова війна.

На російськім фронті.

Збільшена в послідних днях діяльність російської артилерії в східній Галичині, та недавно проголошені зусиля ворога, щоби посунути ся до передних становищ австро-угорських військ над Стрипою, знова звернули нашу увагу на сю воєнну область.

По російській офензиві з січня с. р, яка зовсім не повела ся, а то так в околиці Чернівців як і в околиці Бучача, настав там хвилевий спокій. Доперва по доконаню зміни в начальній команді російської армії, коли іменно на місце генерала Іванова прийшов генерал Брусілов, піднято там знова далекоідучі пересуваня військ. Наслідком того був цілий ряд офензивних зударів над Стрипою і в околиці Заліщик. Початок зробили Москалі коло Устєчка, де при кінци січня розпочали ся завзяті битви, головно при помочи мін, які допера по близько двомісячних кровавих зусилях довели Москалів до здобутя сеї місцевости. Великі втрати Москалів не стоять у ніякім відношеню до малозначучого занятя того примістка під Устєчком, який мав ледви 600 метрів простору, бо й так находить ся він тепер під безнастанним огнем австро-угорських батерій.

Відтак підняли Москалі свої зусиля у відтинку положенім дальше на північ, а іменно на схід від Язлівця і під Трибухівцями, де однак їм не повело ся. Можна сподівати ся, що Москалі будуть дальше зміряти ту до проломаня фронту, а то супроти факту, що ведуть вони дальше виміну військ і що до боєвої лінії увійшли нові полки сибірські, кавказькі і полудневоросійські та скріпленя артилерії. Під командою генерала Брусілова стоять в східній Галичині захвлом три боєві групи, а се генералів Щербатєва, Сахарова і Лещицького.

Всі більші рухи тих армій покінчать ся однак — маймо надію — так само, як в грудни і січни. Становища австро-угорських військ находять ся в доходнім положеню, серед горбковатого терену, а всякі уряджения виключають небезпеку нападу з крила. Не може ворог підійти до австро-угорських військ також нагло, бо перешкоду для него становить широкий Дністер.

Очивидно не занедбано нічого з нашої сторони, щоби всякі уряджения відповідно скріпити, так, що нині відпорна сила лінії австро-угорських військ є далеко більша, як була в грудни або в січни.

На італійськім фронті.

В послідним тижни ведено звичайні битви на ріжних точках фронту — іменно коло звісних вже зі звітів верхів Сан Мікеле, Сан Мартіно, Ротванду, Ромбону, на височині Ляфравну, в околиці міста Ріви і в области Адамелі на тирольській границі, врешті коло примістка в Гориції і Тольмайну. Коло Гориції зістрілено один італійський воздушний корабель, котрий кидав бомби на Любляну, а наші летуни обкинули кілька італійських місцевостий бомбами. Впрочім нічого замітного.

На Балкані.

Великі воєнні події на заході відвернули трохи в послідних місяцях вселюдне заціканлене від балканського фронту, особливо від тоді, коли з завойованєм Сербії і Чорногори виглядало, що осередні держави осягнули тут свою воєнну ціль. В одній части газет почвірного порозуміня виринає ще думка про офензиву з Солуня проти осередних держав і їх союзників, думаючи при тім, що через се Німеччина і Австро-Угорщина будуть примушені забрати війська з инших боєвищ, щоб крити дорогу до Царгороду. На такі підприємства є старий вираз "бічна дорога", такої річи рідко коли уживали навіть і великі полководці, бо вони знали дуже добре, що через се не дасть ся оминути роздроблення сил на побічних боєвищах. Сегодня положенє на Балкані цілком инакше як в осени 1915 року; нема що й думати про се, що Солунь може знова стати вихідною точкою „відвойованя Сербії“, як се думають газети почвірного порозуміня. На сім не може змінити нічого і те,

якби перевезено до Солуня сербські недобитки з острова Корфу, де тепер знаходять ся. З військових подій належить хиба згадати про збільшену діяльність летунів в минувшім тижни. Так укріплений табор в Солуни був часто цілию німецьких летничих відділів, котрі скидали з успіхом бомби, не терплячи нічого під огнем ворожих відборонних гармат. Англійцям і Французам в Солуни вдало ся зістрилити один німецький бальон, котрий на Солунь кидав бомби. Впрочім, як все доси, так і тепер нема там нічого замітнного. Під Дарданелями спокій.

На заході.

Криваві змаганя по обох берегах ріки Мози і коло Вердену тревають дальше. На лівім березі Мози вдало ся Німцям серед великих друдностий здобути цілий ряд французьких ровів на північнім стоці узгіря 304, при чім Французи понесли дуже криваві втрати, а в руки Німців попало 40 офіцирів і 1280 неранених французьких жовнір. Так само скажена боротьба йде й в околици Іперн проти англійського фронту. Загальне положенє на заході не змінило ся.

На азійських фронтах.

На Кавказі і в Мезопотамії в послідним тижни не приключило ся нічого такого, що заслугувалоби на окрему згадку.

Низше подаємо звіт австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 3 до 9 мая включно:

Звіти австро-угорського ґенерального штабу.

Війна з Росією.

(3|5). На схід від Раранча зістрілено московський літак. Зрештою нічого нового.

(4|5). На північний захід від Тернополя привели наші звідуни одного московського офіцира і 100 жовнірів у полон. Місцями бої артилєрії.

(5|5). Наші летуни кинули бомби на Здолбуново, на полудне від Рівного. Завважено, що двірець, робітні і зелізничий парк були поцілені. Кілька будівель стануло в огні.

Вчера знов скрізь збільшила ся артилєрійська діяльність. Були також сутички на тєрені перед становищами.

(6|5). Війска армії архикн. Йосифа Фердинанда прогнали на полудневий схід від Олики Москалів із ліска перед фронтом.

Зрештою нічого особливого.

(7|5). Боєва діяльність незначна. Положенє незмінене.

(8|5). Не було ніяких особливих подій.

(9|5). Не було особливих подій.

Війна з Італією.

(3|5). Бої в области Адамеля ведуть ся далі. Коло Ріви і Коль ді Ляма прийшло до завзятих артилєрійських боїв. Відперто італійський наступ на верх Ротванду.

(4|5). Ворожа артилєрія розвинула вчера сильнійшу діяльність проти тольмайнського фронту. В тирольській граничній области прийшло вчера до артилєрійських боїв. Коло Адамеля далі ведуть ся сутички.

Ворожий воздушний корабель, котрий кидав бомби на Любляну, в повороті зістрілено і він впав коло горицького поля. Залога не жиє.

Кілька наших літаків заатакувало вчера італійський табор Вілєзе і вернулось щасливо до дому.

(5|5) На Ромбоні війска наші по сильнім підготовленю артилєрийським зігнали ворога з кількох становищ і піймали звиш 100 альпінів, серед них 3 офіцирів і здобули два машинові кріси.

В области Мармолєти нічю розбито сильний ворожий відділ на східнім стоці Сальо Ундічі.

(6|5). Боєва діяльність була взагалі незначна. Ворожий протинаступ на заняті нами становища на Ромбоні відбито.

На височині Ляфравну прогнано Італійців із висунених вперед становищ на північ від нашого фронту.

(7|5). Боєва діяльність незначна. Положенє незмінене.

(8|5). Окремі части горицького примістка і область Сан Мартіно знаходили ся вчера хвилями під оживленим гарматним огнем. На захід від костела в сій місцевости знищено висадженєм міни часть ворожого становища, при чім Італійці понесли великі втрати.

На північнім стоці Сан Мікелє взяли наші війска малу ворожу точку опертя. Наші летуни кинули на ворожий табор коло Кіопріс (на полудневий схід від Кормоне) численні бомби. На кількох відтинках східного тирольського фронту і коло Ріви прийшло до більше оживлених артилєрійських боїв.

(9|5). Не було особливих подій.

Війна на Балкані.

(3|5). Супокій.

(4|5). Супокій.

(5|5). Нічого нового.

(6|5). Положенє незмінене.

(7|5). Супокій.

(8|5). Не було ніяких особливих подій.

(9|5). Не було особливих подій.

Події на мори і у воздусі.

(4|5). Дня 3. мая ескадра літаків фльоти кинула бомби на Равенну, викликуючи пожари. В тім самім часі наша фльотиля обстрілювала ворожі протиторпедовці на далеку віддаль.

(5|5). Дня 4. с. м. літаки нашої фльоти бомбардували Вальону і Бріндізі. У Вальоні кілька разів успішно поцілено батерії і будівлі в пристани Бріндізі. Кілька бомб влучило в зелізничі поїзди, дворець, магазини, арсенал і в контрторпедовці. Кілька бомб вибухло в місті. Ворожий літак, котрий зняв ся в гору, зараз зігнано. В часі повороту стрінули літаки на морі кружляк Марко Польо і успішно острілювали машиновими густо скупчену на покладі залогу. Всі літаки вернули цілі до дому.

Московські торпедовці острілювали нині рано безуспішно північне побереже Курляндії між Роян і Маркграфен.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(3|5). Нічого нового.

(4|5). Положенє на загал незмінене. Наші воздушні кораблі успішно заатакували зелізничі заведеня лінії Молодечно Миньск і Лунинець коло Пиньска.

(5|5) Нічого особливого.

(6|5). Положенє на загал не змінене.

(7|5). Нічого нового.

(8|5). Положенє взагалі незмінене.

(9|5). Нічого нового.

На полудневім сході.

(3|5). Нічого нового.

(4|5). Нічого нового.

(5|5). Нічого замітного.

(6|5). Один з наших воздушних кораблів не вернув з їзди до Солуня. Англійці доносять, що його зістрілено і спалено.

(8|5). Положенє взагалі незмінене.

(9|5). Нічого нового.

На заході.

(3|5). На північ від Діксмінд вдерли ся німецькі відділи в бельгійські лінії і полонили кількадесять жовнірів. В Аргонах посунули ся наші патрулї аж до другого французького рова і привели відти кількох полонених. По обох берегах Мози положенє незмінене. Зістрілено пять ворожих літаків.

(4|5). Між Армантієр і Арра була хвилево жива боєва діяльність. В области Мози доходила артилєрійська діяльність иногді до великої завзятости. Відбито французький наступ на наші становища на західнім спаді горба Мертвого Чоловіка. На полудневім спаді сего хребта всадовив ся ворог у висуненім вперед становищи сторожі.

З кількох ворожих літаків, котрі нині рано кинули бомби на Остенду, зістрілено один у воздушній боротьбі. На захід від Леван впали два ворожі літаки, поцілені стрільнами наших гармат.

(5|5). І вчера боєва діяльнсть на англійськім фронті межи Армантієр а Арра була значною.

Під Сібенцан Сель вивязали ся боротьби ручними гранатами о вирву по висадженю міни. Ворог переминаючо зумів там дістати ся.

На полудне від ріки Сом німецькі вивідовчі відділи ночию вдерли ся до ворожого становища, відперли протиатак і полонили 1 офіцира і 45 жовнірів.

На ліво від Мози наші війска вдерли ся до висунених наперед французьких уряджень фортифікаційних на захід від Авокур. Знищено їх потім наше військо пляново звідтам уступило.

На полудневий захід від Екур занято кілька французьких ровів і взято бранців.

Поновлений ворожий приступ на західний шанець узгіря Мертвий Чоловік зломано цілковито.

На право від Мози особливо в ночи вивязала ся сильна діяльність артилєрії.

Англійський біплян з французькими відзнаками на побережу близько голяндської границі неушкоджений дістав ся в наші руки. Летуни з него схоронили ся на невтральну область.

Німецька ескадра кинула з успіхом богато бомб на зелізничі будівлі в Ноблєт і Оветаль (Шампанія), а також на поле злетів в Сіп.

В протягу цвітня, особливо в другій його половині воздушна боротьба на західнім фронті прибрала великі розміри і стала ся незвичайно завзятою.

В місце одиничних боїв що раз частійше входить в житє боротьба гуртом і ескадрами, зводжена здебільшого поза нашими лініями. В боротьбах сих в цвітні на західнім фронті наші літаки збили 26 літаків ворога, а крім того наші гармати зістрілили 10 літаків. Наші втрати виносять загалом 22 літаки.

(6|5). На полудневий захід і на полудне від Армантієр мали успіх підприємства наших патруль. Піймано бранців і здобуто два машинові кріси і дві метавки мін. Коло Живанші відперто гладко напад англійський на кілька обсаджених нами мін, зроблених висадженєм на півн. захід від Вієн лє Шато

розбило ся більше підприємство французьких патруль після рукопашної боротьби.

На лївім березї Мози боротьби артилерії і піхоти далї скріпляють ся. В околиці на полудневий схід від Окур принесли вони нам кілька успіхів, одначе ще не зовсім покінчили ся.

На полудне від Варнетон підофіцир Франкль дня 4. мая зістрілив англїйський лїтак і знищив осьтак вже четвертий ворожий прилад до лїтаня. Цїсар заіменував його офіциром. На полудневий схід від Віденгофен присилувано спуститись на землю французький лїтак. Їдучого полонено.

Наслїдком бурі зірвало ся богато французьких бальонів з припони і погналось над наші лінії. Доси знайшли ми їх більше ніж 10.

(7|5) На захід від Мози боєва діяльність не дійшла вчера до покінчення. Особливо була дуже сильна артилєрійська діяльність з обох сторін. На схід від ріки розбив ся ранно французький наступ в околиці Тіяльон. На кількох точках решти фронту відперто ворожі розвідні відділи. Німецька патруля привела на полудне від Ліон кількох полонених.

(8|5). Операції, переведені в остатних днях на лївім березї Мози, головно жовнїрами з Поморя, серед великих трудностий але з умірковании втратами, увінчали ся успіхом. Мимо як найзавзятїйшої оборони і шалених атаків ворога здобуто цїлий уклад ровів на північнім стоцї узгіря 304 і висунено нашу лінію аж на само узгірє. Ворог поніс нечувано тяжкі кріраві втрати, наслїдком чого дістало ся в наші руки тільки 40 официрів і 1280 жовнїрів як неранені полонені. Також в атаках для облекшеня проти наших становищ на західнім стоцї Мертвого Чоловіка скрізь відперто ворога, який поніс великі втрати. На східнім березї по обох боках хутора Тіомон скінчили ся завзяті бої, в котрих ворог на схід від хутора кинув на наші війска між ин. муринів. Їх атак зломано, при чім втратили вони 300 людий як полонених.

В боях про які мова, стверджено нові свіжі французькі війска. Таким чином ворог в области Мози, коли почислити також відділи, введені в бій в друге по повнім новім скомплєтованю вислав доси до бою сили 51 дивізий, себто добре два рази стільки, як ми, що атакуємо.

З инших частий фронту крім успішних підпринять патруль нема нїчого важного до оголошеня.

Два французькі самолети по воздушній боротьбі впали в огни на Кош Фроад Терр.

(9|5). В звязку з успіхом на горбі 304 взято приступом кілька ворожих ровів на полудне від Горба Термітів. Ворожа проба відбити простір втрачений на горбі 304, підпринята великими силами, розбила ся серед тяжких втрат ворога. Так само не мали успіху французькі наступи на східнім березї Мози в околиці фільварку Тіомон. Число полонених зросло на 3 официрів і 375 жовнїрів, не вчисляючи 14 ранених. Здобуто 9 машинових крісів. З решти фронту нема нїчого особливого до донесеня, крім кількох успішних нам підприємств патруль.

Подї на мори.

(4|5). Ескадра лїтаків фльоти заатакувала в ночи з 2 на 3 мая середну і північну часть східного англійського побережа і заатакувала цїлий ряд фабричних заведень, фортифікацій і воєнних кораблів англійських. Усї кораблї вернулись до дому, з виїмком одного, котрий загнала буря далеко на мори і затопила. Залога вратована.

Також на Балтійськім мори була діяльність наших лїтаків маринарки жива. Бомбами поцілили вони московський воєнний корабель „Слава" і підводне судно.

Одно з наших підводних суден зістрілило 3. мая перед берегом Фляндрії англійський лїтак.

Війна на мори і у воздусї.

(7|5). Дня 5. мая пополудни на фляндрійськім побережу зістрілено у воздушній боротьбі перед побережем ворожий лїтак, в чім співділав наш торпедовець. Англїйські оружні сили перешкодили ратунок летунів.

Один з наших торпедовців здобув дня 6 мая перед фляндрійським побережем неушкодженний англійський лїтак і піймав двох офіцирів.

На захід від скель Горнера огонь артилєрій одного з наших кораблів затопив дня 5. мая англійське підводне судно „Е. 31". Воздушний корабель „L. VIII." не вернув ся з розвідного лету. Англійська адміраліція оголошує, що його знищили морські сили англійські.

(9|5). З нагоди вивідної їзди мали два наші торпедові судна 8. мая на північ від Остенди коротку боротьбу з 5 англійськими торпедовцями, причім один з сих протиторпедовців був тяжко ушкоджений огнем артилєрії. Наші торпедовці вернули до пристани в добрім станї.

Зі світа.

Росія.

Через те, що Росія вмішала ся в світову війну в Европі і на Кавказї, попала вона в значну зависимість супроти Япону, з котрим ще недавно провадила нещасливу для себе війну. Щоби мати забезпечене, що Японцї не нападуть на її східно-сибірські посїлости, а в додатку доставлять її муніцію, Росія недавно заключила з Японом угоду, якої зміст японське правительство бажало би задержати на разї в тайнї, однак се не вдало ся йому в цїлости. Угода має велике значінє і дійде до ще більшого. Росія робить уступки, які дуже впадають в очи. Загальний зміст їх такий, що вона розброює під військовим зглядом свої власні східноазійські посїлости і дає там Японцям торговельні права і їм в Китаю (Хінах) майже зовсім вільну руку, за що Японцї обіцяють шанувати ненарушимість Китаю, переймають військову охорону російських справ в Манджурії і Монголії і доставляють муніцію — природно за добру заплату. Чому Росія робить се? Вона чує ся слабою, вона боїть ся, що Японцї будуть господарити самовільно після вподоби і тому волить, угодою бодай в дечім їх ограничити. Ся угода, се знак немочи, в яку попала Росія через дуже для себе нещасливу війну проти нас. Також в самім нутрі Росії є невдоволенє з військової і цивільної управи. Для успокоєня людий арештують міністрів і инших високих достойників, які йдучи за приміром других допускали ся звичайних злодійств і обманств (в Росії від міністра і генерала до возного і простого салдата всї крадуть), — скидають дотеперішних генералів і іменують нових, але те все Росії майже зовсім не поможе.

Греція.

Непорозумінє Греції з державами почвірного порозуміня або так званої коаліції прибирає небезпечні розміри. По тім, як Греція виступила рішучо проти сербських перевозів війск через Грецію до Солуня, прилучив ся її російський і італійський посол в Атенах до кроку, щоб грецьке правительство зізволило на се жаданє. Та Греція анї руш! Вона обстоює при своїм становищу і грозить висадженєм зелїзних мостів і тунелів на шляхах входячих в рахубу. Грецькі ґазети дуже розярені і пишуть, що перепустка сербських війск заслонює лиш держав порозуміня, обсадити на час війни головні точки Греції як і живити внутрішні неспокої в користь почвірного порозуміня.

Анґлія.

Англійський президент міністрів Аскіт предложив в палатї послів нове предложенє в справі введення примусової військової служби, якої Англія доси не знала. Зміст сего предложеня такий: 1. Продовжити аж до закінченя війни службу мужви, котрої час вже минув. 2. Злучити теріторіяльні війска з полками, котрі їх потрбують. 3. Обовязати знова до служби звільнену мужву, коли мине час звільненя. Дальше предкладає правительство, притягнути до військової служби молодих людий, котрі на 8. серпня ще не будуть мати 18 літ, коли вони осягнуть 18 рік житя. Рівночасно предкладає правительство: 1. Безпроволочно поробити заряджeня, щоб добровільним вербованєм невписаних нежонатих дістати конечну мужву. 2. Правительство жадає повновласти, щоб сейчас могло перейти до примусових заряджень, якби на 27. мая не приверболвало з сих мущин 50.000. 3) Те саме має наступити тоді, якби в будькотрім тижни по 27. мая с. р. вписалось менше як 15.000 мужа. З вступних замічень англійського президента міністрів Аскіта впадає в очи і є знаменне його признанє, що від серпня м. р. Англія вже не могла відповісти достаточно своїм військовим зобовязаням. З сего пояснюєсь також бездїльність Анлійців підчас боїв під Верденом, через що Французи дістались в трудне положенє, бо Англійці не могли доставити Французам відповідної помочи. Сумнівна є також річ, чи доставлять її і в недалекій будучности, бо хоч парлямент згодив ся на військове предложенє Аскіта, то рекрутація і вишколенє рекрутів потреває щонайменше до зими с. р. До сего примусова рекрутація як річ там незвісна не тішить ся попертем у народу, а значна більшість робітничих провідників агітує ще доси проти введеня примусової рекрутації. Наконець і инші невдачі та внутрішні несупокої не скріплять військового значіня Англії. В Ірляндії революція і горожанська війна, яку вправдї придушено і кількох провідників революції розстріляно а решту зтарештовано, але мимо сего в Ірляндії все ще кипить; над Тигром під Кут-ель-Амарою в дорозї до Індій присилувано англійське війско до здачі, що вплинуло сильно на англійську повагу в цілім магометанськім світі всї сі появи знаменують скрутне положенє Англії і щоб зарадити сему, на те потрібно так само сильної як і певної руки, якої тепер та нема.

Сполучені Держави.

Непорозумінє, яке повстало між Німеччиною і Сполученими Державами північної Америка з причини затоплюваня американських кораблів німецькими підводними лодками, вже якось загоджуєть ся. На письмо (ноту) Сполучених Держав відповіла Німеччина окремим письмом (нотою), в якім заявляє, що німецький уряд не виключає можливости, що зганданий в нотї корабель, котрий затопила була німецька підводна лодка, дійсно був Сісекс. Німецьке правительство мусить застерігти собі дальші донесеня про се, поки не доконає кількох ствержень, яких ще нема, а які є міродатні для рішеня справи. Як що показалось би, що здогад команданта, щомав перед собою воєнний корабель, був хибний, то правительство витягне з сего відповідні висновки. Твердженє Сполучених Держав, що подія з Сісексом становить доказ уложеного поступованя безоглядного нищеня коралів усіх родів командантами німецьких підводних човнів, мусить німецьке правительство рішучо відперти. Німецьке правительство наложило собі далеко ідучі обмеженя в уживаню підводних човнів, а се з огляду на невтральні інтереси, хоча обмеженя сї виходять вже на користь ворогам Німеччини. Порученє німецьким кораблям воєнним вести війну після загалиних міжнародних приписів про придержуванє, перешукуванє і нищенє торговельних кораблів — з виїмком торговельної війни із подибаними в англійській воєнній области ворожими кораблями фраховими, що-до котрих Німеччина не дала Сполученим Державам ніяких запевнень. Німецьке правительство не може нікому позволити сумнівати ся, що відповідні прикази видано і переводжено згідно з постановами міжнародного права. Певна річ, що помилки були неминучі і вони є зрозумілі супроти ворога, який послугуєть ся всякими недозволеними підступами. Веденє до думкою німецьке правительство подає до відома Сполученим Державам, що німецьким силам морським видано припорученє, щоби — зберігаючи загальні постанови міжнародного права про задержуванє, переглядане і нищенє воєнних кораблів — також в воєнній области не топили без остереженя і ратованя людий купецьких кораблів, якби вони хотїли втікати або ставити опір. Німецьке правительство надієть ся, що порученя видані німецьким морським силам, усунуть в

очах американського правительства перешкоди для предложеного свого часу Німеччиною співробітництва, щоби ще в часї війни привернути свободу моря, і що американське правительство тепер від англійського правительства буде домагати ся скорого береженя признаних перед війною воєнних постанов. Сю відповідь німецького правительства принято в Сполучених Державах прихильно і треба надіяти ся, що непорозуміне між тими державами буде скоро цілковито усунене.

Невтральні европейські держави,

в першій мірі Румунія і Голяндія, хоч коло їх границь веде ся війну і хоч для своєї охорони перевели давно частинну мобілізацію, задержують і на дальше повну невтральність.

Д-р Андрій Чайковський.

Зі збірки „Вісім місяців під медвежою лабою“.

VIII. Ревізії і арештованя.

Я вже згадав, що поки були військові власти, нам Українцям жило ся як в воєннім часї ще зовсім можливо, бо ніхто нас не чіпав. Як вернув д-р Данило Стахура з своєї мандрівки, прикликав його градоначальник Фатіянов і спитав, чи він мазепинець та заборонив йому вести мазепинську агітацію і на тім скінчило ся. Були вправдї і в тім часї у містї ревізії але лише в військових цілях, що є для кождого зрозуміле. Шукали за тайними телєфонами, за збруєю, за шпіонами. Тепер як прийшов Красовський з своєю компанією, як завели широку охрану, заспівали иншої. Нас Українців взяли під строгий догляд поліції.

До д-ра Стахури всадив ся якийсь зелїзничий урядник, вів з ним розговори про ріжні справи, а коли д-рови Стахурі стало сего за богато і виходив з дому, коли сей урядник приходив, то він нї разу тим не образив ся, лише пересиджував в хаті цілими годинами і бавив ся з дїтьми, приносив їм цукорки, а на забавки давав ріжні папери, між инчими ріжні телєграми. Ми остерігали д-ра Стахуру, що се охранник, щоби беріг ся. Може бути, що ми за пізно його остерегли. Якось раз, той непрошений гість пропав і вернув за дві неділї. Привіз поздоровленє від одного дрогобицького адвоката, що сидів з ним разом. Охранник сидів дві неділї за те, що переставив не на той тор два вагони. Ми розуміли, що значить таке переставленє московських вагонів, але він собі з того нічого не робив, і ходив до д-ра Стахури далї. Відтак прийшов до д-ра Стахури якийсь урядник і представив ся як князь Долгорукий, член першої думи а тепер урядник міністерства, якому поручено розслідити відносини Українців в Галичинї, їх політичні змагання і причину ворожнечі між кацапами і Українцями. Йому подали адресу д-ра Стахури і радника Бережанського, котрого в Самборі не було. Нарада тривала більше як дві години. У відповідь про причину ворожнечі між кацапами і нами слід було переказати їх сіятельству, як то один наш владика обїздив свою дієцезію і в одній парафії дізнав ся, що молоде подруже не хоче з собою ніяк жити. Владика кличе їх перед себе і говорить довгу проповідь о обовязках супругів до себе і кінчить словами: жийте разом і любіть ся. На се відзиває ся молодиця: — Як же його любити, прошу святої куруни, коли йому з губи смердить“.

Забув я сказати, що перед тим вже відбула ся одна ревізія у д-ра Стахури, професора Теодора Біленького, у мене і у радника Козакевича. Я опишу лише, як ревізія відбувала ся у мене. Переводив її якийсь пристав, той сам, що у Козакевича. Д-ра Стахуру і Біленького поставили висше, бо до них приходив на ревізію аж підполковник жандармів.

Мене на той час не було в дома. Приходжу до дому з міста. На ґалєрії стоїть моя наймолодша донька і шепче менї з гори: тату, у нас ревізія — відчит спалений. Входжу до хати і застаю кількох жандармів, в кождій комнаті один, а кромі того один пішов шукати на поді і в пивници за „ружйом“. Застаю в хаті пристава, як нишпорить при бюрку моїх дївчат. Перша попала йому в руки кореспондентка з фотографією тих хлопців однорічників бережанців, що муштрувались в Коломиї:

— Что это за снімка? Його разили австрійські мундури. Показую йому адресу на другій стороні з дописокою.

— Я это вазьму.

Забрав відтак цілу переписку дївчат, забрав і куховарську українську книжку, видану в Київі. Не знаю, чи йому не треба було того, щоб легче побити Австрійців. До моєї переписки, що була в канцелярії, ще недобрав ся. Забирав залюбки, що лише було писане на папери великого формату. Таких паперів Москалї у своїм діловодстві не вживають і тому воно підозріле. Знайшов письмо від січової організації в Бережанах, де мене запрошували на здвиг. Письмо було затитуловане: В. П. Батьку Отамане. Була і запорозька печатка: козак з мушкетом і списом. Хопив се як чорт добру душу і сховав, питаючись, що такий титул значить. Знайшов лист д-ра Дмитра Левицького з Бережан з нашим взаїмним рахунком. Сей лист для мене документ. Та в листі писало ся про бойкот українських адвокатів.

— Я это вазьму. Прошу його, щоб не брав, бо се для мене потрібне, нї він таки возьме, хоч не може менї сказати чому. Прошу його, щоби перечитав ще раз, що там нічого небезпечно. Він читає і зупиняє ся на даті 12. липень.

— Что это у вас липень, апріл? В мить нагадую слова возьного з Наталки: „блаженная лож, яже ідет в пользу ближнього, і кажу так. Се вратувало мій лист.

Бушує в столику моєї жінки. Там є ще мої босняцькі листи. Жінка каже:

— Сего не беріть, бо ті письма старші від вас. Він дивить ся на даду з р. 1882 і лишає. За той час дівчата що можуть, се кидають під кухню. В кухни сидить жандарм на кріслї і спить. Тою дорогою пішли і мої московські спомини, не мишам на сніданє, лише на жертву всесотрення. Ті спомини були призначені до оголошення і коли би були дістались Москалям в руки, я би був певно пішов в Сибір. А були би дістали ся, бо пристав прийшовши до тої комнати, де рукопись була схована під мукою, зараз встромив там свою руку, в те саме місце. Анї моєї офіцирської шаблї, анї револьвера на стриху не найшли. За те забрали мою готову вже до друку рукопись історичного роману „До слави“, і рукопись новелї з часів парцеляційної горячки: „Не було виходу“. Те все опісля спалили. Пан пристав знає, що я український письменник і тому домагаєть ся ще і моїх сочинений, бо „любопитно будіот прочитать“. Портрету нашого цїсаря в малих рамках не рушає. Не бере і Кобзаря Шевченка. За то бере історію України Аркаса, видане київське, а лишає видане краківське. Остала ще неперешукана канцелярія і бібліотека. Там кромі бібліотеки є моя переписка з письменниками, політична переписка, мої вступні слова на ріжні народні обходи. Всюди в них говорить ся про Москву шпетним словом. Там ще і попсований комнатний телєфон, за який можна піти на шибеницю. Але пан пристав не має тепер на те часу, бо обідова пора. Він менї канцелярію замкне, але я собі можу взяти з відтам зараз, що менї потреба. Син бере білий папір, що був під касою. З папером випадає на землю телєфон. Мене заморозило, але жандарм його якось непокмітив, і він йде знова на своє місце. Канцелярію замикають і беруть ключ, а менї кажуть: да свіданія гаспадін Чайковский. А я відповідаю їм в дусї: на зломанє карку господинове! З того пращаня виходить, що ревізія ще повторить ся, а я роздумую як би то до канцелярії дістати ся, та всьо перепрятати. А поки ми так в хаті з любими гостями забавляємо ся, моя наймолодша донька розмовляє в кухни з продрімавшим ся вже жандармом:

— Ну, і чого від мого батька хочуть?

— Знаєте барішня, ми шукали за ружйом, а коли не знайшли так нада взять немношко бумаг. Этава би не било, какда би не эті русскіе... здєшніє. Эт! лутше не гаварить — і махнув рукою. Ми з того доміркували ся, що то кацапський донос, і зараз догадали ся, хто його зробив.

Тої другої ревізії я бояв ся дуже, поки непридав ся другий ключ до канцелярії. Ми вечером закрааись мов злодії до моєї канцелярії і попрятали все. Телєфон пішов до печи, а так само переписку і вступні слова. Хоч як менї було того жаль, бо там була переписка з покійним Коцюбинським, яка мали велику вартість, але тепер менї лекше стало.

Друга ревізія мене не минула, вже по арештованю д-ра Стахури і проф. Біленького. Здавало ся, що і мене се не мине, а з того було менї страшно, бо я тоді не здужав. Другим разом прийшов инший чиновник лише з одним жандармом. Він не міг з дива вийти, звідкіля у мене тільки книжок і на що менї тільки того. Вдержував уперто, що в мене або якась збірна бібліотека, або публична читальня. Я переконав ся, що і сей добродій, і його попередник не знав одної латинської букви. Тепер ревізія скінчила ся скоро. Він нишпорив по шафах, а жандарм бавив ся з песиком. Скінчило ся на тім, що забрав дві цілі полиці — 52 книжки з Видавничої Спілки, один том гуморесок Твена по німецьки тому, що на нім червона окладинка і липське видане Воскресенія Толстого, тому, що се в Росії запрещено. Ті другі книжки знайшли відтак по московській утечі в канцелярії уєзда, то що взяли перше все пропало, а так само і ключ, бо і по другій ревізії канцелярію замкнули, і вона так стояла, поки не прийшли наші війска.

З д-ром Стахурою і Біленьким було цілком инакше. Там переводили другу ревізію з цілою брутальностію московської жандармерії. Повивертали усе до гори ногами. Не забрали нічого, тільки арештували його самого. Плач дїтий, що в вересни втратили маму, не поміг нічого.

На другий день прийшов той охранник в мундурі зелїзничого урядника, прийшов і капітан, що стояв там на кватирі. Капітан став укладати для дїтий прошенє о випущенє батька на волю. Урядник дуже жалував дїтий. Тоді капітан каже:

— Чоловік, що спричинив таке нещастє, не має права розбивати ся над дїтьми, се безличність. На те урядник винїс ся, а капітан каже:

— Яж батька остерігав, що се охранник, то його робота. Він і на мене зробить донос, ну але мене так легко не замкнуть.

Розуміє ся, що те поданє нічого не помогло, а коли звернули ся за помочію до кн. Долгорукого, то він сказав, що своїми зізнанями міг би Стахурі лише пошкодити замість помогти.

Проф. Біленького по тій послїдній ревізії лишили ще дві неділї в дома. Стало ся се на просьбу кватированого там штабового лікаря, бо пані Біленька трохи не вмерла з переляку. По двох недїлях взяли і його, держали якийсь час в самбірській тюрмі, а опісля вивезли.

Опісля вже по утечі Москалів найдено в уєздї власноручно написаний донос москвофільського професора гімназії в Самборі о. Ільницького на д-ра Стахуру і йогож власноручний реферат на вивезенє (Ільницький був урядником в уєздї). Сей документ, що управняє д-ра Стахуру жадати від Ільницького відшкодованя, лежить в тут. жандармській команді.

А Біленькому прислужила ся Филипчакова. Сей совістний і статочний професор вправді належав до приклонників Барвінського, але в житю політичним не брав жадної участи. Лише в школї ставав семинаристам кацапам на пяти, а коли якийсь час заступав директора семинаря, то не хотів позволити, щоби п Филипчак на кошт годин шкільних займав ся своїм огородом, пасікою і варстатом, але се опять не мало жадного звязку з політикою, тим менше, що Филипчак вдавав Українця. Через те зразив собі Филипчакову, яка, поки ще її чоловік був в Самборі, трохи вела себе здержливо, а по його відїздї у Пітер дала собі волю і перекинулась в справдїшню відьму.

Про моє арештованє і вивезенє буде окрема статя.

С. С. С. Андрій Бабюк.

Одна з пригод стрілецької стежі.

Був май. На полях зеленіли озимини, а їх стебла з кождим днем підростали в гору, пишались сіножати і ліси ріжнобарвними квітками, зеленим рядном покрив ся весь світ. — В маю як в раю — говорили люди — коб тільки Бог зіслав дощик, щоб краще розвивали ся плоди земні і не нидїли в твердій засохлій землиці.

У тім раю, краснім маю, в зеленім ліску на Підгірю лежало одного гарного вечера кілька сірих постатий. Вони тихенько, наче мертві лежали причаєні у високій траві ліса. Промінї повного місяця силою продирали ся крізь зелені віти високих грабів, освічували їх. Десять молоденьких, узброєних стрільців, котрі пішли на нічні зводи вперед.

— Нічого не чути. Підемо дальше! — сказав тихцем один. Всї піднесли ся і хильцем, помежи корчі посунули ся наче нічні мари лїсом. Йшли довго і що хвиля приставали та надслухували. Вкінці дійшли до краю ліса. Перед ними простора рівнина, а там дальше чорніє село. Стрільці пристанули, по шепотїли щось і пішли полем. Роса осідала на їх одїж, всякала в неї і проходила аж до тіла.

Близько села, недалеко кількох корчів луговини станули.

— Я бачив, як щось чорного заховало ся за корчем — сказав шепотом Михась Сумчук. Лягаймо, може вороги, то підожде...

— Трах! Траххх!... — рознесло ся полем. Таємний — наглий вистріл перервав дальші слова Михася. Він поцїлений повалив ся у зелене жито. Стрільці лягли і сипнули огнем. З луговини донесли ся зойки і прохання:

— Не стріляй! Ми здаємо ся!..,

Стрільці перестали. З корчів висунули ся три стрункі постаті.

— Кидай оружє! — крикнув один з стрільців. Вороги покидали кріси.

— Більше нема вас?

— Нема. Нас трьох...

Девять стрільців обступили Москалів.

— Котрий з вас перший раз вистрілив? — спитав вістун.

— Я пане — відповів з довгою бородою салдат.

— Чи бачиш, що ти зробив? Позбавив житя от сього молоденького хлопця.. Скажи сам! Що тобі за се належить ся?

— Куля в лоб пане — відповів тремтячим голосом салдат. — Ось я, бийте, ріжте, стріляйте мене! Я не винен. Якийсь таємний злий дух підюдив мене стріляти у вас... Братїку, братїку прости менї, я не винен, я... я... — не докінчив, припав до Михася і зрошуючи сльозами його обличє, зачав цїлувати...

— Ах Боже — Боже! Що я зробив? Я забив, я скоротив йому молоденьку житє... Гей братци убийте мене, бо не витримаю... Доки жити му, буде гризти мене совість.. Я мав також сина, Тарасом звав ся і його збили за марницю канчуками наші козаки на смерть... А я? Я в заплату вбив невинну дитину нашої одної матері... Боже, Боже, прости менї, прости менї й ти молоденький братїку!...

Стрільці і полонені стояли з похнюпленими головами і мовчки слухали сповіди старого салдата.

— Я... я пра... щаю тобі... — тихеньким голосом простогнав Михась. — Ти, ти ворог мій, я твій... Я міг був тебе убити, та скорше зробив се менї... Ми люди, невинно убиваємо себе... Я... я пращаю тобі брате все... А ви товариші вергайте... донесіть товариству, що мене вже не має, поздоровіть всїх в послїднє від мене... Напишіть моїй неньці про мене, нехай не гризе ся... Пра... щайте кохані... бо я... я — ах... дихати не дає, о Бо... — застогнав, замкнув очі і умер. Присугні мимоволї скинули шапки, віддали останню честь борцеви, що мертвий лежав у крови...

— — — — — — — — — — — — — —

Сходило сонце. На молодім житї блестїли краплї роси і наче сльози опадали на суху землицю. Під корчами кучерявої луговини свіжа могилка. Могилка молоденького стрільця Михася. На ній лежав старий салдат і тяжко, наче за рідним сином, ридав... Каяв ся за свій гріх... Понуре товариство силою забрало його з собою. Понесли сумну сумну вістку товариству й бідній матері...

А в могилці лежав спокійно Михась, придавлений сирою землею...

Спав вічним сном...

Змора Анґлії.

Неодин з нас знає про ті страшні прочутя, які огортають нас у снї. Невидима сила гнїтить нам грудь, хапає за горло, давить і дусить так, що не можна свобідно віддихати. Спячий будить ся змучений і обезсилений, часто мокрий, якби вийшов з купальнї. По пробуджетю чує ть ся ще немалий страх. То все називають у нас „зморою". З тревогою і боязню оповідають собі часто старі і молоді о якихсь прикрих снах, які їх непокоїли а кінчуть свої оповіданя звичайною увагою: „А то змора мене дусила".

Подібні прочутя мусять мати що ночи Анґлійцї, мешканцї Льондону і инших важних під військовим зглядом місцевостий. Анґлія має свою „змору", яка мучить мешканців, додає їм неспокою і сраху, відбирає їм спокійний сон. Часто в ночи будять ся перелякані дїти анґлїйської землї — доси відважні і ситї Анґлїйцї і в неописанім страху зривають ся з ліжок, хочуть втїкати, не знають куди, а зимний піт зливає їм чола, грудь не може віддихати.

Тою зморою є для Анґлії величезні нїмецькі воздухоплави, звані „цепелїнами", при помочи яких уладжує Німеччина свої страшні поздоровленя з під синього неба — у формі бомб. Коли нїчні сторожі доглянуть, що цепелїни надходять, дають знати властям і в загрожених місцевостях розходять ся звуки трубок осторогн, гасять всюди світло і будять мешканців, які в переполоху втїкають з помешкань і шукають безпечнїйшого місця, Не все однак є се можливе, бо не все сторожі доглянуть прихід цепелїнів. Приходять вони часто ненадійно і доперва страшний гук вибухаючих бомб і огні будять мешканців зі сну, вказуючи на се, що неприятель лїтає над ними. Можна отже собі представити, з якою непевностю і тревогою ті мешканці засипляють що ночи, не знаючи, коли і як збудять ся.

З початком війни здавало ся — і так думали також Анґлїйцї — що війна не досягне Анґлії і не дасть ся їй відчути безпосередно, бо її як положену серед моря, буде боронити перед неприятелем сильна воєнна фльота (воєнні кораблї), замикаючи йому доступ. Одначе в короткі показало ся, що так не є. Проти великанам морським анґлійської фльоти, вислала Німеччина свої підводні човни — і як мала кулька з кріса кладе трупом найбільшого і найсильнїйшого великана, так підводні човни потрафлять наймогутнїйші панцирники затягнути на дно моря.

Горді зі своєї морської фльоти, забули Анґлїйці, що крім сухопутних і морських доріг, розум людський знайшов в остатних часах ще одну дорогу — а се воздушну дорогу.

Тою власне дорогою відбувають Німці свої воєнні походи проти Анґлії, при помочи воздушної фльоти. Складає ся вона з самолетів і бальонів до прямуваня: „цепелїни" і сильнїйші від них воздушні кораблї, звані „надцепелїнами".

З вибухом війни роблено доперва проби з „надцепелїнами", а нині сіють вони грозу і знищенє в Анґлії і дають пізнати Анґлїйцям воєнні приємности в цїлій повні.

При будові „надцепелїна" старали ся передовсїм о збільшенє скорости і лету висше, о збільшенє місця в нїм, так щоби він міг змістити в собі як найбільше тягарів і був бу можливо як найменше видний у воздусї.

„Надцепелїн" має трохи иншу форму як його менший брат „цепелїн" — бо не виглядає вже як великий олівець або папірос, але має форму риби завдяки чому поконує опір воздуха і взагалі є о много рухливійший. Його уряджене до прямованя є дуже велике і уможливлює як найскорші звороти. Силу, що жене надцепелїном, становлять три шруби, дві по боках, а одна з заду; шруби ті пускає в рух вісїм моторів, кождий з силою 200 коний. Як давнїйші цепелїни, посїдає надцепелїн дві гондолї (лодки). Розміри надцепеліна величезні. Має він 32 000 кубічних метрів. Може удержати ся у воздусї 12 годин, а їде зі скорістю 100 кільометрів на годину. Та скорість може збільшити ся до 115 і 120 кільометрів, коли натомість попередні осягали тільки 80 кільометрів скорости на годину. В протягу трех секунд можна надцепелїном знести ся до височини 767 метрів. Звичайно їде у височині 3.600 до 4.000 метрів. На осягненє такої височини потребує він пять до шість мінут. Під тим зглядом має він більшу вартість над самолетами, котрі тільки спіральним (крученим) летом можуть зносити ся в гору і на осягненє висоти 4.000 метрів потребують що найменше чверть години.

Німецькі летуни потрафили свої воздухоплави так уладити, що є вони майже невидними. Сї воздухоплави, подібно як жовнїри, дістають свій полевий мундур, якого краска є оловяно-сїра або срібно сїра, а походить від поволоки з змеленого олова. Окружаючий воздух відбиває ту фарбу так, що бальон творить в мім неначе одно тіло. З блищачих металевих частий не можна нїчого доглянути. В день можна побачити надцепелїни тільки з великим трудом. Але, як зачувати, цепелїни в остатних часах в случаю грозячої небезпеки, випускають довкруги себе клуби диму так, що летять в димі неначе в хмарі.

Сила залоги буває ріжна: від 10 до 25 людий. Надцепелїн містить в собі бомб на яких 1.000 до 1.200 кільограмів. Длятого можна твердити, що надцепелїн, який дня 29. січня бомбардував Париж, кинув майже всї бомби, які мав зі собою, бо одинайцять. Одна, яка не вибухла, важила 100 кільограмів.

Для освітленя цїли своїх нападів заосмотрений є надцепелїн рефлектором о силї 40.000 свічок. Бомби кидає ть ся при помочи автоматичного самочинного приряду, який управильнює хвилю киду докладно що до секунди і запобігає заразом схибленям, які би могли повстати з причини скорої їзди і вітру. Що відносить ся до бомб, є вони вибухові або запальні.

Узброєнє надцепелїна складає ть ся з машинових крісів і гармат, які звичайно є уставлені на його даху.

Зразу не хотїли вірити в се, що сї „воздушні птиці" зуміють так скоро лїтати і завертати ся у воздусї так складно. Досвід показав, що зуміли зробити і одно і друге.

Зрештою Нїмцї змінили засадничо свій спосіб поступованя при воздушних нападах битвах. Попередного року нападали звичайно в ясні ночі, щоби цепелїни могли видїти цїль свого нападу, тепер висилають вони сих воздушних птахів до бою — звичайно і найчастїйше в темні ночи.

З кінцем цвітня с. р дїяльність нїмецької фльоти над Анґлією зросла. В ночи на 25 цвітня, кілька воздухоплавів обкинуло бомбами з успіхом промислові заведеня в Кембрідж і Норвідж, зелїзничі уряджeня коло Лїнкольн, батерії коло Вонтертон, Інсвіч, Норвіч і Гервіч та кораблї передних сторожий на анґлійських побережах. Мимо дуже завзятого острілюваня всї воздухоплави вернули неушкоджені. Слїдуючої знова ночи обкидано бомбами Льондон. Виряджені доси нїмецькими воздушними нападами шкоди в Анґлії є величезні.

„Змора" ся не тільки отже заколочує спокій і відбирає сон мешканцям Анґлії, сїє також згрозу і спроваджує знищенє. Над Анґлією зависла єще инша змора, а се звісні розрухи революційні в Ірляндії, які що правда, здавлено, одначе фактом є, що і в „безпечній Анґлії" зачинає бути не дуже добре.

НОВИНКИ.

Президія Укр. Парлям. Клюбу у міністра Буряна. Іменем українського парляментарного клюбу явили ся в сім тижни посол д-р Кость Левицький, д-р Петрушевич і д-р Евген Левицький у міністра заграничних справ барона Буряна і предложили йому наші домаганя. Нарада тревала цілу годину.

Від видавництва. Звертаючи увагу на подане оголошенє в справі вирівнаня залеглостий, вважаємо за потрібне зазначити, що через такі залеглости поносить наше видавництво дуже поважні втрати. Видатки, получені з видаванєм „Свободи“, мусить ся, особливо в часі війни, покривати готівкою, бо анї друкарня не може працювати на кредит, анї паперу на кредит не дістане ся, анї почтових марок не можна на кредит купити, а так само персонал редакційний, адміністраційний і експедиційний не може кредитувати своєї платнї. Отже видавництво не сміє мати ніяких залеглостий, — а де воно візьме фондів, коли пп. „передплатники“ залягають з передплатою на десятки тисяч?! Коли взяти при тім на увагу, що кошти видавництва зросли тепер більше як подвійно, що війна приносить нам нові видатки, бо „Свободу“ висилаєть ся даром для ранених жовнїрів-Українців по цілій Австрії, та що одиноким жерелом доходів нашого видавництва є передплата, — то стане зрозуміле, яку шкоду приносять видавництву ті пп. „передплатники“, які не то передплати не складають, але ще треба їх взивати до вирівнаня залеглостий.

Підгірська громада в часі війни. Нам пишуть: Громада Тустановичі (повіт Дрогобич) розвинула в часі війни незвичайно широку діяльність в области добродійній і патріотичній. Від падолиста 1915 р. удержує народну кухню для 800 людий; уладила безплатний чай для 1.500 шкільних дітий; удержує шпиталї для пошестних і умових недуг та для недуг жіночих і діточих; фінансує дві захоронки для дітий без ріжниці віри і народности — все те видатки значні для публичного добра. Не менше щедрою показалась громада в жертвах на патріотичні цїли. І так призначено між ин. на українських січових стрільців квоту 32.500 К., а на позички воєнні підписано кругло 3,400.000 корон; на „зелїзного лицаря“ в Дрогобичи зложила громада 50.000 корон.

Жертволюбивість українських селян. Хотяй східна Галичина найбільше потерпіла з усїх частий монархії під обухом війни, то мимо сего не вмалїла жертволюбивість українських селян. У страстний тиждень одержав полковник і командант одного з уланських полків від громади Конюхи і Мужилів письмо, в якім обі громади повідомляють, що посилають полкови, який з їх сторін рекрутуєть ся 1200 писанок в дарунку з дописком: „жовнїрам, що нас своїми грудьми перед ворогом хоронять“. І так кождий улан мав спромогу дістати у ті святочні дні писанку! Дорогий і цінний се дарунок і то з двох зглядів. Бо з рідних сторін походить він і мимоволї вичуває улан, що там десь недалеко у тих родимих стріхах бєть ся єще серце, що думає і співчуває йому! Та і новий се доказ великого привязаня наших селян до їх дітий, синів і т. д., що стоять у службі свого цїсаря.

На народний фонд. На книжочку ч. 5000 Краєвого Союза Кредитового у Львові, Ринок ч. 10, зложили: Ґринько Строцький і Михайло Сех, збірка в громаді Лубяна (пов. Львів) 75 К 64 с. На се зложили: Кася Строцька 2 К, Рузька Перейма 2 К, Іван Ґувенчук 1 К, Михайло Михайлів 60 с., Марія Перейма 1 К 40 с., Дмитро Синенький 1 К, Варвара Українська 1 К, Михайло Український 1 К, Анна Гуменецька 80 с., Іван Ященко 54 с., Рузька Беркита 1 К, Марія Старовецька 50 с., Василь Кречковський 1 К, Ксенька Кречковська 1 К, Анна Кертуцька 1 К, Анна Одноріг 2 К, Іван Борис 4 К, Анна Візна 1 К, Йосиф Візний 1 К, Каська Рак 1 К, Текля Перейма 20 с., Василь Пружняк 2 К, Василь Савицький 1 К, Никола Кречковський 2 К, Пилип Шуган 1 К, Гринь Кусніруцький 1 К, Пазя Кречковська 1 К, Анна Гавзлер 1 К, Михайло Кушнірецький 1 К 20 с., Іван Візний 2 К, Варвара Лось 30 с., Анна Яценко Івана 2 К, Михайло Держила 1 К, Анна Яценко 2 К, Розалія Дуфанець 1 К, Васись Гуменецький 2 К, Василь Шевчишин 1 К, Дмитро Перейма 50 с., Іван Шумський 50 с., Каська Гуменецька 60 с., Параска Пастушин 50 с., Михайло Сех 4 К, Анна Перейма 1 К, Дмитро Держила 1 К, Стефан Шевчишин 1 К, Яцко Вишиньовський 1 К, Гринь Перейма 30 с., Гринь Сех 1 К, Явдоха Палїй 1 К, Марія Крищишин 1 К, Гаська Мисакович 1 К, Марія Сех 1 К, Пазя Дуфанець 1 К, Парашка Матийовська 40 с., Каська Палїй 1 К, Марія Ґелета 1 К, Марія Старовецька 80 с., Марія Мельник 1 К, Михайло Старовецький 70 с., Кася Дуфанець 1 К 20 с., Іван Клим 2 К, Тимко Жгут 2 К, Юстина Візна 1 К. Всї ідїть за їх примїром і складайте жертви на „Народний Фонд“.

Намісник бар. Діллєр про поворот властий до Львова. В часї побуту у Львові заявив намісник, що його особистим желанєм є, щоб перенестись на постійне до Львова, однак се все залежить від важних військових зглядів. Та коли ся перешкода мине, що кождої хвилї можна сподїватись, намісник розпорядить перенесенє краєвих властий до Львова. Намісник зазначив, що мимо часового побуту в Бялій, буде що місяця принаймеше один тиждень урядовати у Львові, щоб пізнати близше потреби східної Галичини.

Бомби над Чернівцями. Черновецькі газети подають точний спис кинених Москалями на Чернівцї бомб, з котрого показуєть ся, що від початку війни по нинїшну хвилю впало на Чернївцї 157 бомб.

Купно хлїба від жовнїрів. Міністерство внутрішних справ звертає увагу, що купно хлїба від жовнїрів становить після цїсарського розпорядку з д. 21. червня 1854 проступок, за який караєть ся в судовій дорозї того, хто хлїб від жовнїра купує.

Як поводитись в часї нападу ворожих літаків. Команда міста Львова оголошує: З приходом кориснїйшої пори року не є виключене, що ворожі летуни будуть пробувати прилетїти над Львів і кидати бомби. Команда міста видала відповідні зарядженя, щоб такі напади відперти стрілами гармат і машинових крісів. Звертаєть ся увагу загалу, що для безпеченства осіб є вказане, щоб мешканцї на час нападу глядали захисту в найблизших домах і так довго там оставали, аж ворожі летуни відлетять.

Ц. к. краєва рада шкільна бажає, щоби звіти середних шкіл печатаних що року дали як найточнїйший образ участи нашої молодїжи в теперішній світовій війнї. Тому взиває отсим бувшим учеників середних шкіл зглядно їх родину, щеб подали до відома дирекцій дотичних шкіл назвища тих бувших учеників 1) які полягли на полю боротьби або померли наслїдком воєнних трудів, 2) тих що за хоробрість або за услуги за справи оборони держави одержали відзначеня. Пожаданї є тільки відомости точні і як найдокладнїйші.

В справі збуту насїнної барабольї. На інтервенцію краєвого товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові в справі обниженя цїн за насїнну бараболю в краю в наслідок місцевого браку попиту за нею відповіло ц. к. намісництво 4. V. 1916, що торговельний відділ при нім відносить ся рівночасно в цїли торгових пертрактацій до поданих товариством витворців, які найменше $^1/_2$ барабольї в товаристві задля одержаня грамоти дозволу на побиранє додатків до максимальних цїн зголосили.

Средства поживи в пачках полевої почти. Урядово оповіщую: В довершеню рескрипту ц. к. намісництва з дня 14. цвітня Ч. 11.118|З. А. О. подає ся отсим до відома, що на представленє ц. і к. міністерства війни позволила головна команда ц. і к. армії на долучуванє пакунків висиланих полевою почтою також артикулів поживи не улягаючих зіпсутю, як: кави (в зерні або порошку), цукру і виробів цукрових, чеколяди, тісточок (какес), чаю, сухарів, консерв всякого рода в залютованих пушках. Крім того позволено допаковуванє меду в замкнених бляшаних трубах або в бляшаних пуделках, о скільки будуть так замкнені, що витїканє меду станесь неможливим.

Начальні команданти болгарської армії у цїсаря. Цїсар Франц Йосиф І. приняв в шенбрунській палатї на осібнім послуханю начального команданта болгарського генерал-майора Константина Антонова Йостова і команданта операційного відділу болгарської великої головної кватири, підполковника Константина Георгієва.

В справі грису. Повідомляємо інтересованих, які збіже своє продали комісіонерам і набули наслідком сего право на т. зв. „обовязково-належний грис“, себто на половину відпадів при меленю проданого збіжа, щоб у власнім інтересї сей „обовязково належний грис“ чим скорше з млинів побрали, бо 15. червня 1916 грис сей зістане вільний, до свобідної розпорядимости ним Централею для пашних середників. Не піднято до тепер около 120 вагонів обовязково належного грису. Асиґнати на сей грис обовязані були виставляти комісіонери Воєнного заведеня для обороту збіжем по думці міністеріяльного розпорядку з дня 21. липня 1915. В. з. д. ч. 203. Рівночасно повідомляємо, що приймаємо дальші зголошеня на грис, видаваний філією Централї для наших середників в Бялій. — Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“ у Львові.

Нагорода за дїти. Посли Беназе і Авбріо внесли в французькім парляментї предложенє закона в справі плаченя нагород за новонароджені дїти. Своє предложенє узасаднюють вони ось як: Франція майже сама одна мусїла здержати німецький напір, супроти чого понесла вона так тяжкі втрати, що її грозить нинї вилюдненє. Треба отже дати всїм матїрям, так замужним як і незамужним, средства до виховання не тільки двох, трех але і більше дїтий. Після того предложеня закона малаби держава виплачувати за двоє перших дїтий по 500 франків нагороди по народженю дитини, за третю дитину 1000 франків, за четверту 2000 франків, а за кожде слїдуюче по 1000 франків більше. Батько, котрий виховав четверо дїтий до 15. року житя, має одержати окрему нагороду у висотї 2000 франків. Нагороди мають бути виплачувані в окремій Національній Касї для уродин, на фонди котрої вплинали би податки від бездїтних або таких, що мають тільки одну дитину. Як пишуть часописи, се предложенє стане в невдовзї законом і всї французькі жінки одержать премії за народженє дитини. У нас доси були тільки премії від расової худоби.

Арештованє бувшого російського міністра війни. Бувшого російського міністра війни, генерала Сухомлїнова, увязнено і відставлено до петропавловської кріпости. Через державну раду установлена і царем затверджена слїдча комісія, зложена з сенаторів Согоровського і Кузьмина, як також з прокуратора варшавського воєнного суду Носовича, зарядила арештованє бувшого міністра війна на основі переслуханя і инших доказових матеріялів. Передовсім стверджено, що Сухомлїнов побирав величезні суми як хабарі. Зорґанїзував він що до достав осібну — що так скажемо інституцію хабарництва і підкупу — і сам нею проводив, сам узбирані величезні грошеві суми приймав і розділював. Спомагав його в тім ділї радою і чином інжінєр Гошкевич, свояк жінки Сухомлїнова, кромі сего мав до помочи Жидів і Жидівок а се супругів Альтшілєрів, якогось Максима Веллєра і Анну Авріх. В справу вмішаний є також О. Ржевський, котрого непорозуміня з міністром внутрішних справ Хвостовом спричинив упадок Хвостова, а котрого зізнаня незвичайно компромітують Сухомлїнова. Обвиненє закидує Сухомлїнову державну зраду, бо він, як також Ржевський, є підозрілий о се, що удержував зносини з засудженим за шпіонство підполковником Мясоєдовим. Закидують також Сухомлїнови, що він умисно пхнув Росію, як неприготовану у нинїшну війну. Сухомлїнов іменно диктував Ржевському звісну статю, яка під наголовком „Ми готові“ появила ся в „Біржевих Ведомостях“ і яку використала воєнна партія, як доказ, що треба вести війну. Публична думка Росії нечувано обурена тими відкритями. Пишуть що справа кличе о пімсту до неба, що тяжко подумати, як можна було так діймаючо поранити совість народу і любов вітчини.

Найбільший передпотоповий звір. В американськім музею природничих наук в Новім Йорку зложено недавно шкелет найбільшого зданого дотепер з відкопань мясожерного звіряти, яке названо „тиранозаврус“. Великан сей є 16 метрів довгий, а в постачій 6 метрів високий. Жив він при кінци т. зв. „крейдової епохи“, а мав в собі знамена ящір. крокодилів і птахів. Спинав ся як кангур на великім і довгім хвостї, а стояв на задних величезних ногах. Передні малі ноги служили йому тільки до схоплюваня і придержуваня добичі. Кости мав такі як птах, а в величезних щоках голови посїдав по 13 штилєтових зубів, по 12 центиметрів довгих, які йому по зломаню наростали на ново. Такі незвичайні розміри того звіра, проти котрого найбільший індійський слонь видавав ся карликом, його величезна сила і страшні зуби, мусїли чинити його найбільше небезпечним сотворінєм його часів. Згадані кости того інтересного звіра знайшли недавно при нагоді відкопуваня в північній Америцї, в Монтанї, поблизько ріки Місури.

Фабрики сахарини. Як відомо, фабриці Ліст і Компанія в Маґдебурґу, в Німеччині, призволено аж до відкликаня виробляти сахарину замість цукру. Тепер уповажнено до того самого виробу другу фабрику Гайдена в Дрезні. Обі фабрики стоять під наглядом військової управи для виробів хемікаліїв в Берліні, а можуть достарчити сахарини тільки за оказанєм дотичного призволеня, яке виставляє „Спілка для обороту цукром в німецькій державі“. Власть ся позволяє на разі достарчувати сахарину тільки фабрикантам штучних і звичайних лімоняд (вода до питя). Ціну означує уряд державного канцлєра.

Повстанє в Індії. О повстаню в Індії дістаємо такі подробиці, які доніс американським ґазетам секретар Індії Чемберлєн: „Повстанчі рухи в Індії є очивидно німецькою роботою. Істнували вправді наміри повстаня в Індії, а Німці думали, що супроти того, що Англія занята є боротьбою на житє і смерть, не буде тяжко скинути ту англійське пановане. Успіхи не були однак так гарні. Порозуміне, яке з початком війни ширило ся в Каліфорнії між кольоністами Гіндусами, завмерло. Лучило ся вправді кільканайцять убійств і рабункових замахів в Бенґалії, але кождий льояльний Бенгалець без сумніву їх осуджував. Такі розрухи минають без важнійшого впливу на перебіг випадків. А піднести треба — по думці Чемберлєна — сю обставину, що якраз індийські війска здержали Німців на Калє. Індія вислала війска свої до Єгипту, Ґалліполі, східної Африки, Мезопотамії, Персії і Китаю. Аж 21 полків індийської піхоти брало участь по стороні Англії в боротьбах з далека від індійських границь.

Криваві робітничі заворушеня в Америці. В численних фабриках зеліза в Пітсбурзі в північній Америці повстали страйки. Війско стріляло до робітників; з фабрики Томсона сім людий полягло, трийцять зістало ранених. Страйк огортає дуже скоро всі инші міста. Страйкуючих є тепер звиш два міліони робітників. В самім Новім Йорку прилучило ся до страйку звиш сто тисяч робітників.

Податок під панських строїв (убрань). З Будапешту доносять, що міністер скарбу предложив в угорськім парляменті предложене на заведенє податку від футер і строїв (убрань) жіночих, які коштують звиш 300 К. Податок виносити буде 1 процент від строїв в ціні 300 до 1.000 К, а понад 1,000 К винесе 50 К. Супроти того, як бачимо, податок сей відносить ся тільки до великих дам. Наші сільські жінки й дівчата, вбирають ся чисто і скромно з матерій власного виробу, податку платити не будуть.

До наших передплатників!

Хочете правильно діставати „Свободу“, то поминувши вже се, що треба **прислати гроші,** належить також написати своє імя і назвиско, село, почту **виразно**. А вже хрест божий маємо з предплатниками при зміні адреси, ніяк не хочуть люди привикнути, що конечно **при зміні адреси треба подати** попередну адресу, передовсім жовнїри, які мають полеві почти повинні тямити, що доки не подадуть старий Feldpost, доти на нову адресу не дістануть часописи. Просимо й собі і нам прикрости не робити і **точно** придержувати ся наших вказівок.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

НАДІСЛАНЕ.

Оголошеня.

Для тих, що оголошують ся, подаємо до відома, що у нас є така тарифа:

Оголошеня звичайні за стрічку одношпальтову дрібним друком або її місце 20 с. — Надіслане за стрічку дрібним письмом або її місце 60 с., в оповістках 80 с., в части редакційній 1 К. Повідомленя про вінчаня, заручини і т. п. по 1·50 К за стрічку, найменше 4 К. Дрібні оголошеня за слово 6 с., найменше 60 сот. Слова грубшим друком числить ся подвійно. Передплата і :: :: належитість за інсерати платні у Львові. :: ::

ШУКАЮ своєї жінки Елєонори Сабатюк з дітьми Евгенїєю, Стефанїєю і Брониславою, які виїхали в вересни 1915 р. з села Свершковець, повіту заліщицького. Теофіль Сабатюк, Manthausen Ob. Öster. Wachkomp. 20. Bat. 37. Z. 4.

Матеріяли до календаря „ПРОСВІТИ“ на р. 1917.

З огляду на те, що календар „Просвіти“ на рік 1917 має появити ся значно скорше, ніж се було можливо зробити в сім роції, проте Товариство „Просвіта“ просить Вп. наших письменників надсилати:

1. **Оповіданя, новелї, нариси** і т. п. найбільше на пів аркуша друку, зглядно на 450 віршів у два стопці (8 сторін друку) теперішного формату календаря.
2. **Короткі статї на актуальні теми,** ілюстровані по змозї фотоґрафічними знимками або вільноручними рисунками.
3. **Фотоґрафії відзначених військовою властю Укр. Січ. Стрільців, а крім сего також жовнїрів які поза У. С. С. служать в армії, осіб, котрі, перед війною визначили ся громадянською діяльностию, з додатком найважнїйших дат з житя і діяльности.**
4. **Військову термінольоґію** (зброя, походи, поділ військ, поодинокі частини оружя і т. п.)
5. **Фотоґрафічні знимки** всего на тепер є актуальне.
6. **Самостійні, власноручні** рисунки пригожі для календаря.

Приняті твори будуть ремуноровані після принятої товариством норми.

Присилати належить найдальше до кінця цвітня 1916 на адресу:

Товариство „Просвіта“

у Львові, Ринок ч. 10.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Діло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.